

SID

سرویس های ویژه

سرویس ترجمه تخصصی

کارگاه های آموزشی

بلاگ مرکز اطلاعات علمی

عضویت در خبرنامه

فیلم های آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛ شبکه های توجه گرافی (GAN)

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

آموزش استفاده از وب آو ساینس

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آو ساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی

اشاعه برنامه‌های درسی؛ مطالعه موردی برنامه درسی تفکر و پژوهش پایه ششم ابتدایی

دیدگاه معلمان دو استان البرز و مرکزی

حسن مظاهری^۱ و نعمت‌الله موسی‌پور^۲

کلیدواژه‌ها: اشاعه برنامه درسی، تفکر و پژوهش، پایه ششم ابتدایی، برنامه درسی

مقدمه

سند تحول بنیادین در نظام آموزشی پس از تصویب در سال ۱۳۹۰ برای اجرا به وزارت آموزش و پرورش ابلاغ گردید. برنامه درسی یکی از زیر نظام‌ها و از اصلی‌ترین عناصر نظام آموزشی است. بوشامپ (۱۹۸۱) معتقد است که بعضی از صاحب‌نظران، قلمرو برنامه درسی را به دو بخش طراحی برنامه درسی^۳ و مهندسی برنامه درسی تقسیم نموده‌اند بخش دوم شامل برنامه‌ریزی درسی^۴، اجرای برنامه درسی و ارزشیابی از میزان موفقیت و اثربخشی آن است. فرایند برنامه‌ریزی درسی نیز دارای سه زیرمجموعه خاستگاه، اقشار تصمیم‌گیرنده و انعطاف برنامه است (به نقل از مهرمحمدی، ۱۳۸۷).

برونر (۱۹۷۷) درباره نقش معلم آورده است «یک برنامه درسی، بیش از آنکه برای دانش‌آموزان طراحی شود، باید برای معلمان طراحی شده باشد» (به نقل از مهرمحمدی، ۱۳۸۷: ۲۶۲). لذا آماده سازی و آموزش معلمان در امر تغییر برنامه‌های درسی (اشاعه برنامه درسی) امری انکارناپذیر است. بررسی پژوهش‌های عباس‌زاده (۱۳۷۹)؛ عابدی (۱۳۷۹)؛ حسین‌پور (۱۳۸۲)؛ دانش‌پژوه (۱۳۸۲)؛ سبحانی (۱۳۸۲)؛ تاجیک (۱۳۸۳)؛ آبیاری (۱۳۸۴)؛ دائی‌زاده (۱۳۸۶)؛ صمدی (۱۳۸۷)؛ سمیعی (۱۳۹۰) و حسینی (۱۳۹۰) نشان از عدم موفقیت اجرای برنامه‌های درسی در رسیدن به اهداف قصد شده، نداشتن اطلاع کافی از هدف‌های برنامه‌های درسی، کم توجهی به موضوعات رشد حرفه‌ای معلمان در دوره‌ها و غیره دارد. همچنین ارزشیابی از برنامه‌های درسی (شریفان، ۱۳۸۹)؛ فرمهبینی فراهانی، ۱۳۸۸؛ جوادی، ۱۳۸۹؛ کبیری، ۱۳۹۱؛ قمری، ۱۳۹۱؛ احمدی، ۱۳۹۱) نیز بر ناآشنایی معلمان با برنامه‌های درسی و نیاز به آموزش بیشتر آن‌ها حکایت دارند.

در اشاعه برنامه درسی عوامل مختلف سازمانی، شخصیتی و ارتباطی (شرف‌بیانی، ۱۳۹۲) نقش ایفا می‌کنند که منجر به اجرای هر چه بهتر برنامه‌های درسی خواهد شد. استقرار پایه ششم ابتدایی با برنامه درسی جدید در سال ۹۲-۱۳۹۱، نیازمند تأمین معلمان آموزش دیده بود. در این راستا سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، هفت مؤلفه آموزشی شامل راهنمای معلم چاپی، فیلم‌های آموزشی-توجیهی، دوره‌های ضمن خدمت، ویژه‌نامه رشد، کارگاه استانی با مدرسان، کارگاه استانی با مؤلفان و وبسایت‌های اینترنتی تدارک نمود. این پژوهش با هدف ارزیابی این هفت مؤلفه از نظر معلمان در دو استان البرز و مرکزی در درس تفکر و پژوهش انجام شده است.

روش

این تحقیق از نظر هدف کاربردی و از نظر روش، توصیفی است و با توجه به اینکه ابزار اصلی پرسشنامه به بررسی نظرات معلمان پایه ششم در مورد موضوع تحقیق می‌پردازد، روش پیمایشی می‌باشد. این پژوهش در دو استان البرز و مرکزی به صورت مقایسه‌ای انجام شده است. تعداد معلمان پایه ششم این دو استان، ۱۹۰۰ نفر، که تعداد ۲۱۰ پرسشنامه به صورت تصادفی بین معلمان در بخش‌های مختلف استان‌ها توزیع گردید. و تعداد ۱۹۳ مورد عودت گردید. ابزار این پژوهش پرسشنامه محقق ساخته بر اساس طیف پنج درجه‌ای لیکرت تهیه شده است. در این بررسی برای توصیف و تجزیه

^۱ نویسنده مسؤول، معاون دفتر تالیف کتاب های درسی و دانشجوی دکتری (Mazaherih@hotmail.com)

^۲ دانشیار دانشگاه فرهنگیان (Mosapour_n@yahoo.com)

3 . curriculum design

4 . curriculum development

و تحلیل داده‌ها از روش‌های آمار توصیفی مانند فراوانی، درصد، میانگین، انحراف معیار و خطای استاندارد میانگین استفاده شد. همچنین تجزیه و تحلیل اطلاعات با آزمون‌های تی تک نمونه‌ای و U من ویتنی انجام گرفت.

یافته‌ها

- برای پاسخ به سؤال‌های این پژوهش نتایج حاصل به این صورت گزارش می‌شود:
۱. چه تعداد از معلمان مؤلفه آموزشی ارسالی را دریافت نموده‌اند؟
یافته‌ها نشان می‌دهد که تنها ۷۲ درصد افراد نمونه راهنمای معلم چاپی، ۱/۴ درصد فیلم‌ها و ۴۰/۹ درصد ویژه‌نامه را دریافت کرده‌اند.
  ۲. اولویت‌بندی هر یک از هفت مؤلفه آموزشی (از نظر میزان اثربخشی) از دیدگاه معلمان چگونه است؟
نتایج حاکی است که راهنمای معلم چاپی رتبه ۱، دوره‌های ضمن خدمت رتبه ۲، فیلم‌ها رتبه ۳ و در نهایت حضور مؤلفان در نشست‌ها، رتبه ۷ را کسب کرده‌اند.
  ۳. معلمان تا چه اندازه از هر یک از مؤلفه‌های هفتگانه برای انجام وظایف محوله رضایت دارند؟
نتایج نشان می‌دهد رضایت معلمان در مؤلفه‌های راهنمای معلم چاپی، فیلم‌ها، ویژه‌نامه رشد، حضور مؤلفان در نشست‌ها و سایر موارد تأیید می‌شود و در مؤلفه‌های دوره‌های ضمن خدمت و سایت‌های اینترنتی دفتر تنها در استان مرکزی در سطح تأیید می‌شود. اما معلمان از کارگاه‌های آموزشی با کمک مدرسان در هیچ یک از دو استان رضایت ندارند.
  ۴. چه تفاوتی در نظرات آزمودنی‌ها در دو استان در مورد هفت مؤلفه وجود دارد؟
یافته‌های نشان می‌دهد در مورد میزان رضایت از کتاب راهنمای معلم، فیلم‌های آموزشی-توجیهی، دوره‌های آموزش ضمن خدمت، کارگاه‌های آموزشی مدرسان استانی و سایت‌های اینترنتی دفتر تفاوت معناداری وجود ندارد. اما در مورد رضایت از ویژه‌نامه رشد و حضور مؤلفان در نشست‌ها و سایر روش‌ها تفاوت معناداری وجود دارد.

بحث و نتیجه‌گیری

آن‌طور که نتایج این تحقیق نشان می‌دهد بیش از ۹۰ درصد معلمان ضرورت تهیه مؤلفه‌های آموزشی جدید را لازم دانسته و از طرفی نیاز به آموزش بیشتر و برگزاری کارگاه‌های طولانی‌تر را خواستار شده‌اند که این با نتایج پژوهش تورانی (۱۳۹۲) مبنی بر فقدان مهارت‌های حرفه‌ای توسط معلمان این درس و کم بودن دوره ضمن خدمت و اینکه نتایج مشاهده‌ها و مصاحبه‌ها از دانش‌آموزان نشان می‌دهد که بعضی از معلمان نتوانسته‌اند در راستای اهداف این درس، دانش‌آموزان کلاس را هدایت و مدیریت نمایند، همخوانی دارد. در خصوص نحوه توزیع مؤلفه‌های آموزشی باید گفت تنها ۷۰ درصد معلمان از دریافت به موقع مؤلفه‌های آموزشی رضایت داشته‌اند. راهنمای معلم چاپی از نظر معلمان بالاترین رتبه، ولی حضور برنامه‌ریزان درسی و مؤلفان در بین معلمان پایین‌ترین رتبه را کسب نموده است. پیشنهاد می‌گردد سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ضمن نظرسنجی دقیق از معلمان در خصوص کیفیت و کمیت هر یک از مؤلفه‌های آموزشی، توزیع به موقع مؤلفه‌های آموزشی، حضور بیشتر برنامه‌ریزان و مؤلفان در بین معلمان و همچنین افزایش دوره‌های آموزشی تخصصی را در دستور کار خود قرار دهند.

منابع

- احمدی، آمنه (۱۳۹۱). *ارزشیابی برنامه درسی جامعه‌شناسی ۲*. تهران: سازمان پژوهش برنامه‌ریزی آموزشی.
- آبیار، شهناز (۱۳۸۴). *مطالعه عوامل موثر بر کارآیی معلمان در تدریس از دیدگاه مدیران و دبیران مدارس ایلام*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه پیام نور.
- تاجیک اسماعیلی، عزیزاله (۱۳۸۳). *عملکرد معلمان پنجم ابتدایی با توجه به میزان آگاهی آنان از اهداف، روش تدریس، مهارت‌های تدریس، کاربرد مواد آموزشی، روش ارزشیابی و کیفیت سئوالات امتحانی در درس تعلیمات اجتماعی*، رساله دکتری. تهران: دانشگاه تربیت معلم.
- تورانی، حیدر (۱۳۹۲). *ارزشیابی برنامه درسی تفکر و پژوهش پایه ششم ابتدایی*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

جوادی، مسعود (۱۳۸۹). *ارزشیابی از برنامه درسی مطالعات اجتماعی اول متوسطه*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

حسین‌پور، سهیلا (۱۳۸۲). *بررسی نظرات معلمان دوره متوسطه درباره تناسب محتوای آموزشی دوره‌های ضمن خدمت کوتاه مدت با نیازهای آموزشی آنان*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات. حسینی، مرضیه السادات (۱۳۹۰). *آسیب‌شناسی آموزش ضمن خدمت بر اساس مدل OEM*، مطالعه موردی: آموزش‌های ضمن خدمت نواحی آموزش و پرورش قم، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، پردیس قم.

دانش‌پژوه، زهرا (۱۳۸۲). *ارزشیابی مهارت‌های حرفه‌ای معلمان علوم و ریاضی در دوره راهنمایی و ارائه روش‌های ارتقاء کیفی*. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی، ۶۲-۹۳.

دائی‌زاده، حسین‌جان (۱۳۸۶). *میزان آشنایی معلمان دوره متوسطه استان مازندران از مبانی برنامه‌ریزی و اصول یادگیری*. دانش و پژوهش در علوم تربیتی، ۱۳، ۱-۲۴.

دفتر تألیف کتاب‌های درسی دوره ابتدایی و متوسطه نظری (۱۳۹۰). *راهنمای برنامه درسی تفکر و پژوهش*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

سبحانی، مهدی (۱۳۸۲). *بررسی میزان شناخت اعضای هیئت‌علمی رشته‌های علوم انسانی دانشگاه‌های تهران از چهار دسته نظریه‌های یادگیری و به‌کارگیری آن‌ها در تدریس*. رساله دکتری. دانشگاه تهران.

سمیعی زفرقندی، مرتضی (۱۳۹۰). *تربیت معلم در ایران و جهان و ارائه الگوی تحول در تأمین و تربیت معلم کشور*. رشد معلم، ۹ (۲۵)، ۱۸-۲۳.

شرف‌بیانی، حمیدرضا (۱۳۹۲). *اشاعه برنامه درسی*. تهران: دفترتالیف کتاب‌های درسی دوره ابتدایی و متوسطه نظری. درس نامه چاپ نشده.

شریفان، احمد (۱۳۸۹). *ارزشیابی از برنامه درسی تاریخ شناسی پیش‌دانشگاهی*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۹۰). *مبانی نظری سند تحول بنیادین*. تهران: دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش. شورای عالی آموزش و پرورش (۱۳۹۱). *برنامه درسی ملی جمهوری اسلامی ایران*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

صمدی، معصومه (۱۳۸۷). *بررسی تأثیر فوری و تداومی آموزش راهبردهای خودتنظیمی بر خودتنظیم‌گری و حل مسئله ریاضی*. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، ۲۵۷، ۷۹-۹۵.

عابدی اصفهانی، مه‌ری (۱۳۷۹). *بررسی میزان اطلاعات تخصصی معلمان دوره راهنمایی در زمینه طرح و تهیه سئوالات امتحانی و مهارت‌های ارزشیابی*. اصفهان: سازمان آموزش و پرورش.

عباس‌زاده، قهرمانی (۱۳۷۹). *بررسی میزان آشنایی و کاربرد مواد آموزشی در آموزش*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد. تهران: دانشگاه علامه طباطبایی.

فرمehنی فراهانی، محسن (۱۳۸۸). *ارزشیابی از برنامه درسی زیست‌شناسی*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

قمری، حیدر (۱۳۹۱). *ارزشیابی برنامه درسی فارسی اول دبستان*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

کبیری، مسعود (۱۳۹۱). *ارزشیابی برنامه درسی ریاضی اول ابتدایی*. تهران: سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی.

مهرمحمدی، محمود (۱۳۸۷). *برنامه درسی، دیدگاه‌ها و نظرگاه‌ها*. تهران: سمت.

SID

سرویس های
ویژه

سرویس ترجمه
تخصصی

کارگاه های
آموزشی

بلاگ
مرکز اطلاعات علمی

عضویت در
خبرنامه

فیلم های
آموزشی

کارگاه های آموزشی مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی

مباحث پیشرفته یادگیری عمیق؛
شبکه های توجه گرافی
(Graph Attention Networks)

کارگاه آنلاین آموزش استفاده از
وب آوساینس

کارگاه آنلاین مقاله روزمره انگلیسی